

**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS**

PEDAGOGISK DOKUMENTATION – ETT VERKTYG FÖR VERKSAMHETSUTVECKLING?

En kvalitativ studie om hur förskollärare beskriver sitt arbete med pedagogisk dokumentation i förskolan.

**JULIA LETHENSTRÖM
MIMMI KLINGSTAM**

Akademien för utbildning, kultur och kommunikation
Pedagogik
Självständigt arbete – förskolepedagogiskt område
Grundnivå, 15 hp.

Handledare: Tuula Vuorinen

Examinator: Pernilla Kallberg

Termin: Vårtermin

År: 2019

**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS**

Akademien för utbildning
kultur och kommunikation

SJÄLVSTÄNDIGT ARBETE

Kurskod: PEA098 15 hp

Termin: Vårtermin År: 2019

SAMMANFATTNING

Julia Lethenström
Mimmi Klingstam

Pedagogisk dokumentation – Ett verktyg för verksamhetsutveckling?

Pedagogical documentation – A tool for preschool development?

Årtal: 2019

Antal sidor: 27

Denna studie är en kvalitativ undersökning där syftet var att undersöka hur åtta förskollärare beskriver sitt arbete med pedagogisk dokumentation i förskolan. Data har samlats in genom semi-strukturerade intervjuer. Studien grundar sig i ett konstruktionistiskt perspektiv. Resultatet visar att pedagogisk dokumentation kan användas genom olika metoder där den vanligaste förekommande bland förskollärarna är filmning och foton. Resultatet visar att pedagogisk dokumentation är ett föränderligt arbetsverktyg och behöver kunna anpassas efter barngruppen. Deltagarna beskriver att arbetet med pedagogisk dokumentation är en levande process som aldrig blir färdig. Slutsatsen är att pedagogisk dokumentation kan påverka förskolans verksamhetsutveckling baserat på barns perspektiv när förskolepersonalen ger dem möjlighet till delaktighet och inflytande.

Nyckelord: Förskola, Pedagogisk dokumentation, reflektion, verksamhetsutveckling

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
2	Syfte och frågeställningar.....	2
2.1	Disposition	2
3	Bakgrund	2
3.1	Litteratursökning.....	2
3.2	Styrdokument	3
3.3	Tidigare forskning	4
3.3.1	Vad är pedagogisk dokumentation?	4
3.3.2	Syftet med pedagogisk dokumentation	5
3.4	Barns delaktighet i pedagogisk dokumentation.....	6
4	Teoretiskt perspektiv.....	7
5	Metod.....	9
5.1	Metodval	9
5.2	Urval.....	9
5.3	Tillvägagångssätt	10
5.4	Analysmetod	10
5.5	Tillförlitlighet och trovärdighet.....	11
5.6	Forskningsetiska principer.....	11
6	Resultat.....	12
6.1	Förskollärares beskrivningar av syftet med pedagogisk dokumentation....	12
6.2	Olika synsätt på syftet med pedagogisk dokumentation i förskolan	13
6.3	Förskollärares metoder för att arbeta med pedagogisk dokumentation	13
6.4	Förutsättningar och utmaningar i förskollärares beskrivningar gällande pedagogisk dokumentation.....	14
6.5	Pedagogisk dokumentation som gynnande av en verksamhetsutveckling enligt förskollärare.....	15
7	Analys	16
7.1	Förskollärarnas arbete med pedagogisk dokumentation	16
7.2	Två skilda synsätt på att använda pedagogisk dokumentation	16
7.3	Barns delaktighet i den pedagogiska dokumentationen.....	17

8	Diskussion	18
8.1	Resultatdiskussion.....	18
8.1.1	Olika synsätt gällande pedagogisk dokumentation	18
8.1.2	Hur pedagogisk dokumentation används i praktiken	20
8.1.3	Hur pedagogisk dokumentation kan främja en verksamhetsutveckling	21
8.2	Metoddiskussion.....	24
9	Slutsats	25
10	Fortsatta studier	25
12	Referenser	27

Bilaga 1 – Missivbrev

Bilaga 2 - Intervjufrågor

1 Inledning

Intresset för dokumentation har ökat under senare år då arbetsverktyget underlättar och synliggör det pedagogiska arbetet som ska genomsyra förskolan (Elfström, 2013). När det talas om pedagogisk dokumentation kan det ofta dyka upp tankar och diskussioner om varför och för vems skull dokumentation ska ske i förskolan. Diskussioner kan även behandla hur barn och verksamheten i sig påverkas av dokumentationen vilket Dahlberg, Moss och Pence (2014) framhäver genom att förskolans alla aktörer behöver involveras i diskussioner om verksamheten med de didaktiska frågeställningarna i bakhuvudet. Med hänsyn till det ökade intresset för dokumentationen kan man fråga sig om det finns problematik gällande pedagogisk dokumentation och dess fotfäste i förskolan. Vi vill därför, med hjälp av förskollärares utsagor, fördjupa oss i problemområdet, för att förtydliga vad pedagogisk dokumentation kan innebära och kan bidra till i förhållande till förskolans utvecklingsarbete.

Vi anser det betydelsefullt att förmedla vikten av hur dokumentationen kan bli pedagogisk i förskolan då den kan vara som verktyg för ett utvecklingsarbete. Läroplan för förskolan (Skolverket, 2018) belyser vikten av att erbjuda barn möjlighet att utveckla kännedom om IT som pedagogiskt verktyg i förskolan vilket går i enlighet med den allt mer digitaliserade samhällsutvecklingen vi lever i, IT kan också användas som en metod till att dokumentera. Det framgår även i styrdokumentet att dokumentationsarbetet ska genomsyra förskoleverksamhetens vardag.

Pedagogisk dokumentation ses enligt Olsson (2019) som en grundläggande del av förskolans systematiska kvalitetsarbete. Enligt Läroplan för förskolan (Skolverket, 2018) ansvarar förskollärare för att undervisningen i förskolan bedrivs i enlighet med läroplansmålen för att främja barns lärande och utveckling. Arbetslaget ska systematiskt och kontinuerligt dokumentera, följa upp, utvärdera och analysera verksamhetens innehåll för att den ska hålla hög kvalitet. Förskoleverksamheten ska vara föränderlig för att inte stanna upp i utvecklingen (Alnervik, 2013). Lenz-Taguchi (2013) menar att pedagogisk dokumentation har i utgångspunkt att ta tillvara på barns intressen och synliggöra deras processer som sker i nuet, då blir arbetsverktyget en bidragande faktor för att uppnå en föränderlig och ständigt utvecklande.

I denna studie undersöker vi hur förskollärare beskriver användningen av dokumentation i förskolan och hur de relaterar dokumentation till verksamhetsutveckling. I Läroplan för förskolan (Skolverket, 2016) står det att förskollärare ska ansvara för ”att dokumentation, uppföljning, utvärdering och analys omfattar hur läroplansmålen integreras med varandra i det pedagogiska arbetet” (s. 15). Vi vill genom studien belysa pedagogisk dokumentation som arbetsverktyg i förskolan för att kontinuerligt gynna förskolans verksamhetsutveckling.

2 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka hur förskollärare beskriver användningen av dokumentation i förskolan och hur de relaterar dokumentation till verksamhetsutveckling. För att besvara syftet utgår vi från nedanstående frågeställningar:

- Hur beskriver förskollärare syftet med dokumentation i förskolan?
- Vilka metoder beskriver förskollärare att de använder i sitt arbete med pedagogisk dokumentation?
- På vilket sätt anser förskollärare att pedagogisk dokumentation kan bidra till en verksamhetsutveckling?

2.1 Disposition

I studien undersöker vi hur förskollärare beskriver sitt arbete med dokumentation i förskolan och hur de relaterar dokumentation till verksamhetsutveckling. Studien innefattar inledningsvis en litteratursökning följt av förskolans styrdokument, tidigare forskning samt litteratur. Vidare under rubriken *teoretiskt perspektiv* introduceras vår valda teori. Sedan presenterar vi i metoddelen hur studien är genomförd. Därefter presenteras resultatet följt av en analys med koppling till vår valda teori. Studien avslutas med en sammanställning av resultatet i en diskussionsdel där också delar av bakgrunden kopplas in.

3 Bakgrund

I bakgrunden kommer vi först att redogöra för hur litteratursökningen gått till och till följd presenteras den valda litteraturen. Litteraturgenomgången är uppdelad i tre rubriker som inleds av *Styrdokument*, till följd av *Tidigare forskning* som består av tematiserade underrubriker för att tydliggöra innehållet, avslutningsvis redovisas *Barns delaktighet i pedagogisk dokumentation*.

3.1 Litteratursökning

I artikelsökningen har vi använt oss av databaserna SwePub och ERIC som vi fått tillgång till genom högskolebiblioteket.

I Swepub gjorde vi en övergripande sökning på begreppet "pedagogisk dokumentation" med sortering på nyast utgåva först, referegranskad och doktorsavhandling. Sökningen gav oss 137 träffar och vi valde en doktorsavhandling skriven av Ingela Elfström. Vidare gjordes en till sökning i Swepub sorterat på nyast utgåva först, referegranskad och med sökorden "Pedagogisk dokumentation" och

“förskola”. Sökningen gav 10 träffar och vi valde ut en artikel skriven av universitetslektorn Åsa Olsson.

I ERIC använde vi sökbegreppen “pedagogical documentation” och “documentation”, vi valde ut artiklar som var peer-reviewed samt var publicerade de senaste tre åren för att finna den senaste forskningen gällande pedagogisk dokumentation. Vidare formade vi även sökningen efter vårt valda område och kryssade i “kindergarden”, “preschool” och “education” i sökrutan Education level. När vi sorterade artiklar efter nyaste utgåva kunde vi genom dess sammanfattningar välja ut två relevanta artiklar. Vi har även funnit inspiration ur artiklarnas referenslistor och genom det sökt på artikelns nyckelbegrepp ”pedagogical documentation”.

3.2 Styrdokument

Läroplan för förskolan (Skolverket, 2018) som träder i kraft den 1 juli 2019 innefattar förändringar i dess formuleringar. Det förtydligas bland annat i den nyligen reviderade läroplanen att dokumentationen ska innefatta omsorg vilket inte har tydliggjorts i Läroplan för förskolan (Skolverket, 2016). I den nyligen reviderade läroplanen tydliggörs det att barns tankar och idéer ska tas tillvara på genom att de får öva på att uttrycka sig och sina åsikter som kan påverka verksamheten. I den nuvarande läroplanen, som förskollärarna i vår studie arbetar efter, står formuleringen att de ska bemöta individers olikheter, det vill säga att ta tillvara på barns uttryck och kroppsspråk om de ännu inte behärskar ett verbalt språk så de får möjlighet att påverka sin situation.

I den nyligen reviderade läroplanen för förskolan (Skolverket, 2018) poängteras det att arbetslaget ska skapa de förutsättningar som krävs för att barn ska kunna utveckla sin förmåga att dokumentera och förmedla sina upplevelser, erfarenheter, idéer och tankar med hjälp av olika uttrycksformer i förskolan. Det framhävs även i den nyligen reviderade läroplanen att rektor och arbetslaget ansvar över att barns utveckling och lärande ständigt och systematiskt följs upp, dokumenteras och reflekteras över, detta för att kunna utvärdera hur verksamheten tillgodoser barns möjligheter till lärande och utveckling. Dokumentation och dess uppföljning och analys i förhållande till läroplansmålen ska också bilda en helhet i utbildningen samt att det är förskolans kvalitet som ska utvärderas. Till skillnad från den nuvarande läroplanen som förskollärare följer så kommer uppdraget förtydligas angående barns rätt till kroppslig och personlig integritet i förhållande till dokumentation (Skolverket, 2018).

Sammanfattningsvis blir den pedagogiska dokumentationen mer påtaglig i den nyligen reviderade läroplanen, därför behöver förskolepersonal hålla sig uppdaterade till styrdokumentet och prioritera pedagogisk dokumentation i arbetet för att gynna en verksamhetsutveckling.

3.3 Tidigare forskning

3.3.1 Vad är pedagogisk dokumentation?

Enligt Merenwether (2018) och Lenz Taguchi (2013) är dokumentation en serie av händelser i praktiken som kan bestå av observationer, anteckningar, foton, ljud samt filmning och metoderna möjliggör för fortlöpande tolkningar och analyser av materialet. Dokumentationen kan sedan bli en informativ dokumentation eller individuell dokumentation genom att den visas upp för vårdnadshavare och barn för att påvisa vad förskolan arbetat med eller för att som vuxen se och följa barns individuella utveckling. En informativ och individuell dokumentation syftar till vad förskolan har arbetat med samt barns individuella lärande och utveckling. Dokumentationen blir pedagogisk när vuxna, gärna tillsammans med barn, reflekterar kring vad som gjorts, därmed kan ett arbete fortskrida med syfte om att vidareutveckla verksamheten. Pedagogisk dokumentation blir alltså till genom reflektioner som visar hur ett arbete kan fortskrida. Ett första steg i arbetet med pedagogisk dokumentation är att skapa en medvetenhet om vad som sker i nuet, att stanna upp och reflektera kring vad och varför saker sker. Vidare bör reflektioner och diskussioner ta form tillsammans med kollegor och barn för att bearbeta dokumentationen. Därefter kan även vuxna analysera sitt förhållningssätt och handlande för att på så vis skapa en gynnsam förändring. Dokumentation som utförs i förskolan bör alltid ha ett utvecklingssyfte för att den ska vara meningsfull för hela verksamhetens utveckling i sig. Pedagogisk dokumentation beskrivs sammanfattningsvis som ett verktyg för att utvärdera och följa upp förskoleverksamheten för att i huvudsakligen gynna ett ständigt förbättringsarbete. Ett perspektiv som framhävs är att pedagogisk dokumentation främst bör utföras ur ett vuxenperspektiv och att det är bra om barn deltar i processen dock framställs det inte som något krav för att göra dokumentationen pedagogisk (Lenz Taguchi, 2013).

Barns intressen och tankar blir i förhållande till förskolepersonalens arbetssätt utgångspunkten för det fortsatta arbetet. Dokumentation blir pedagogisk när den tillsammans reflekteras kring och ett förbättringstänk är i fokus. Lyssnandet ses som ett viktigt begrepp inom pedagogisk dokumentation då det är den främsta vägen till att bevara och reflektera om barns perspektiv, på så vis skapas ett meningsskapande i processen av den pedagogiska dokumentationen. Pedagogisk dokumentation innefattar språket som betydelsefullt liksom samspelet mellan människor i lärandeprocesser. Det behövs även en öppenhet i förskolans atmosfär för att barn ska kunna framföra och utveckla frågeställningar (Alnervik, 2013). I detta sammanhang synliggörs ett annat perspektiv på utförandet av pedagogisk dokumentation, då barnperspektivet har en central del i arbetet och deras tankar och intressen ligger tillgrund för utvecklingsarbetet. Därmed framställs det att barn behöver vara delaktiga i den pedagogiska dokumentationen tillskillnad från det förstnämnda perspektivet som beskriver barns delaktighet som en bonus i arbetet med pedagogisk dokumentation. I båda perspektiven beskrivs skilda vägar till ett gemensamt syfte

vilket är att pedagogisk dokumentation som arbetsverktyg kan främja en verksamhetsutveckling (Alnervik, 2013; Lenz Taguchi, 2013).

Pedagogisk dokumentation har kommit att betraktas som en del av det systematiska kvalitetsarbetet i förskolan. Förskolan ska präglas av ett systematiskt kvalitetsarbete då det skapar förbättrings- och utvecklingsmöjligheter i verksamheten. Till hjälp i kvalitetsarbetet kan förskollärare utgå från de didaktiska grundfrågorna vart är vi, vart ska vi, hur gör vi samt hur blev det? Pedagogisk dokumentation kan som verktyg hjälpa till att förankra det systematiska kvalitetsarbetet i vardagsarbetet (Olsson, 2019). Elfström (2013) ser pedagogisk dokumentation som ett berikande redskap som framhäver förskoleverksamheten, och genom verktyget kan uppföljning och utvärdering av verksamheten förbättras. Alnervik (2013) beskriver pedagogisk dokumentation som ett förändringsverktyg i förskolan där syftet förklaras vara att fokusera på innehåll och processer, detta kan göras genom att observera och analysera vardagliga händelser för att synliggöra och utveckla verksamheten. De nämnda forskarna har ett likartat sätt att tala om vad pedagogisk dokumentation är genom att de alla fokuserar på att arbetsverktyget ska bidra till verksamhetens utvecklingsarbete. De är eniga om att dokumentation ska vara underlaget till utvärderingen av verksamheten.

Merenwether (2018) förklarar att pedagogisk dokumentation huvudsakligen ska konstruera och ge förståelse för vad som händer i det pedagogiska arbetet samt vad barn kan utan förbestämda ramfaktorer av förväntningar och normer. Forskarens framställning skiljer sig från Lenz Taguchi (2013) och Elfströms (2013) konstruktion av pedagogisk dokumentation där syftet med arbetsverktyget är att bedöma verksamhetens kvalitet och utvecklingsbehov, inte barns individuella färdigheter. De två sistnämnda forskarna poängterar att arbetsverktyget ska användas som ett förbättringsverktyg som ska gynna förskoleverksamheten i sin helhet.

3.3.2 Syftet med pedagogisk dokumentation

Lenz Taguchi (2013) identifierar att en informativ och individuell dokumentation sker när den syftar till vad som tidigare har hänt, dock kan denna dokumentation också bli pedagogisk när den reflekteras kring och analyseras i syfte för att främja förskoleverksamheten. När det pedagogiska innehållet i förskolan blir dokumenterat kan såväl personal som vårdnadshavare följa barns utveckling- och lärprocesser. Dokumentation kan också delvis användas som underlag i planeringen av utvecklingssamtal (Elfström, 2013). Enligt Alvesta och Sheridan (2015) bidrar pedagogisk dokumentation till interaktion med och mellan barn vilket genererar att förskollärare lättare kan se och ta tillvara på barns varierande inlärningsprocesser, här öppnas möjligheter för att bemöta, stötta och utmana individen vidare i sitt lärande. Paananen och Lipponen (2018) menar att pedagogisk dokumentation kan synliggöra ett tydligare barnperspektiv när förskollärare blir medvetna om barns lärprocesser och understödjer reflektioner kring det utifrån ett vuxen - samt

barnperspektiv för att utveckla verksamheten. Pedagogisk dokumentation skapar också möjligheter för förskollärare att få syn på sina egna handlingar i arbetet, förskollärare får därigenom en ökad medvetenhet kring vilken barn- och kunskapssyn som kommer till uttryck i verksamheten. När förskollärare blir medvetna om sitt förhållningssätt och agerande kan de förändra och förbättra sitt arbetssätt vilket gynnar förskoleverksamhetens utveckling (Lenz Taguchi, 2013). Elfström (2013) fyller i att dokumentation möjliggör för förskollärares reflektionsprocesser där de kan bearbeta sin kunskaps-, barn-, och lärandesyn. Samtliga författare har en gemensam syn på syftet med den pedagogiska dokumentationen, de anser att pedagogisk dokumentation genom utvärdering bidrar till ett förändringsverktyg som gynnar både barn och förskolepersonalens utveckling.

Med hjälp av pedagogisk dokumentation som verktyg kan förskoleverksamheten utvärdera barns lärprocesser och intressen samt förskolepersonalens egna förhållningssätt. Dock behöver förskoleverksamheten synliggöra och utvärdera hur förskolan tillgodoser barns omsorgsbehov vilket kan ske genom pedagogisk dokumentation. Det går att ställa sig kritisk till vad omsorgsbegreppet innefattar i förskolan då det kan handla om att något utförs utan syfte, det vill säga oplanerat och mållöst. Omsorgsbegreppet kan handla om ett önskvärt förhållningssätt hos förskollärare samtidigt som det kan vara en självklar och central del i arbetet som dock inte synliggörs på samma sätt som barns lärande och utveckling. Eftersom omsorgsbiten utgör en del av förskolearbetets vardag behöver även den dokumenteras och utvärderas lika väl som barns lärande och utveckling (Löfdahl och Folke-Fichtelius, 2014).

3.4 Barns delaktighet i pedagogisk dokumentation

Dahlberg m.fl. (2014) ställer sig kritisk till pedagogisk dokumentation och förklarar att arbetsverktyget kan medföra risker, exempelvis att förskollärare kategoriserar in barn och deras aktiviteter efter vad som förväntas vara normalt eller ej. De tydliggör att förskollärare måste vara uppmärksamma på sitt användande av verktyget genom att tänka över vad som är etiskt försvarbart och för att inte utöva makt över någon deltagare. Dahlberg m.fl. (2014) hävdar att "konsten att lyssna till och höra vad den Andre säger och ta det på allvar har samband med mötets etik" (s. 266). Dokumentation kan synliggöra demokratiska ögonblick grundade i människors varierande tankar och åsikter som tagits till vara på. Förskolans alla aktörer behöver involveras i diskussionen om verksamheten med de didaktiska frågeställningarna i bakhuvudet. När förskolans alla aktörer involveras kan pedagogisk dokumentation bidra till ett demokratiskt samhälle eftersom verktyget tar tillvara på barns tankar och idéer som sedan kan vara till underlag för att främja och utveckla verksamheten. När verksamheten vilar på en demokratisk grund bildas ett meningsskapande där alla barn får möjlighet att delta och påverka sin vardag (Dahlberg m.fl, 2014).

Enligt Palmer (2012) kan samtal med barn angående dokumenterat material inspirera och visa vägen för vad som bör arbetas vidare med i deras lärande och utveckling. Följden av samtalen kan bli avgörande hur arbetsverktyget kan bidra till en verksamhetsutveckling.

En utgångspunkt för arbetet med pedagogisk dokumentation är att ”lyssna in” det som pågår bland barnen och synliggöra det genom att dokumentera det. Det handlar om att lyssna noga till det som sägs, omsorgsfullt iaktta det som händer och fånga barnens lärprocesser och lärstrategier genom att fotografera, anteckna och filma det som sker (Palmer, 2012, ss. 15)

Liksom Palmer (2012) hävdar Lenz Taguchi (2013) att pedagogisk dokumentation kan hjälpa förskollärare att synliggöra barns lärprocesser i vardagshändelser, vilket även möjliggör att barn blir delaktiga i dokumentationen när deras tankar, känslor och erfarenheter tas till vara på. Lenz Taguchi (2013) och Elfström (2013) menar att om barn ges möjlighet att reflektera över sina egna processer kan deras tankar och idéer ta plats och påverka verksamheten genom lyhörd förskolepersonal, vilket är en aspekt på hur pedagogisk dokumentation kan gestaltas i förskolan. Lindgren och Sparrman (2003) framhäver ytterligare en aspekt på hur arbetet med pedagogisk dokumentation ska utföras, de hävdar att dokumentationen ska synliggöra barns tankar, handlingar och berättande och att det ska tas tillvara på i verksamheten. Exempelvis genom att barn själva får dokumentera eller rösta om vart samlingen ska hållas. Paananen och Lipponen (2018) menar likt Merenwether (2018) att dokumentation blir pedagogisk när barn är delaktiga i reflektioner där deras perspektiv behöver tas till vara på och ses som berikande av verksamhetens utvecklingsarbete. Aspekterna positionerar sig till varandra då de resulterar i att pedagogisk dokumentation främjas genom barns inflytande och delaktighet. Det som skiljer aspekterna åt är att den förstnämnda aspekten innefattar ett arbetssätt som kan skapa möjligheter till att barns delaktighet och inflytande tas till vara på (Lenz Taguchi, 2013; Elfström, 2013). Den sistnämnda aspekten beskrivs som ett arbetssätt som inkluderar barns inflytande och delaktighet i den pedagogiska dokumentationen genom att barnen är medkonstruktörer genom hela processen (Lindgren och Sparrman, 2003; Paananen och Lipponen, 2018; Merenwether, 2018).

4 Teoretiskt perspektiv

Vi har valt att utgå från Lenz Taguchis (2013) beskrivning av konstruktionismen. Konstruktionismen bygger på antagandet om hur människor uppfattar och begriper saker utifrån sin förståelse kring dess innebörd vilket ständigt är föränderligt och påverkas i samspel med andra människor. Kunskap ses som något föränderligt och som är i ständig tillblivelse, samt att lärandet tar form genom människan som äger och konstruerar kunskap i samspel med omgivningen. Hon beskriver att ett konstruktionistiskt perspektiv är föränderligt och i förändringarna som sker bör alla aktörer vara delaktiga, medvetet som omedvetet. Perspektivet framhäver förskollärare som medskapare av kunskap när de intar ett utforskande arbetssätt

tillsammans med barnen i förskolan (Lenz Taguchi, 2013). Vi har valt att utgå från det konstruktionistiska perspektivet eftersom det i enlighet med pedagogisk dokumentation är föränderligt och kan gynna en verksamhetsutveckling genom förskolans aktörers bidragande.

I ett konstruktionistiskt perspektiv beskrivs ens barnsyn inte enbart vara baserat på erfarenheter kring hur vi ser på barn utan det handlar mer om interaktion och kommunikation med omvärlden samt en strävan efter gemenskap. Hon menar att alla människor kan ha olika sätt att se på barn beroende på erfarenheter och bilden vi själva konstruerar om vad ett barn behöver och är. Konstruktionismen bygger på idén att barn ses som kompetenta medkonstruktörer vilket innefattar att barn är fulla av potential för att kunna bidra till den pedagogiska verksamheten. Förskollärare kan se barn som subjekt som utför handlingar och/eller delger tankar och när de tas tillvara på så konstrueras synen på barnet som kompetent. Det konstruktionistiska perspektivet bidrar till att förskollärare kan utforska barns nyfikenhet i nuet och att deras teorier, tankar och frågor är lika värdefulla som de vuxnas. Barn blir därför medkonstruktörer i den kultur som finns i förskoleverksamheten. Utifrån perspektivet bildar barn egen kunskap med hjälp av den kommunikativa förmågan till omgivningen och på så vis blir deras tillvaro meningsskapande och kan bidra till en verksamhetsutveckling med hjälp av pedagogisk dokumentation (Lenz Taguchi, 2013).

Lenz-Taguchi (2013) tydliggör att det konstruktionistiska perspektivet sammanstrålat kunskap och barnet, det går alltså inte att särskilja på subjekt och objekt. Hon menar att människan är beroende av omvärlden och att kunskapen som konstrueras är föränderlig och påverkas av dess omgivning. I kommunikation och interaktion med omgivningen skapas underlag som kan berika och förändra verksamheten med hjälp av pedagogisk dokumentation. Kunskap är något som alltid går att ta tillvara på i sin omgivning, men det är genom människors samspel den blir till och skapar innebörd åt varje individ.

Olika uttrycksformer tillskrivs en stor betydelse inom det konstruktionistiska perspektivet då de omfattar kommunikation lik väl som det verbala språket och kroppsspråket. Uttrycksformer förklaras vara till hjälpmedel för att konkretisera barns vilja (Lenz Taguchi, 2013). Alnervik (2013) menar att uttrycksformer har en betydelsefull roll i förhållande till konstruktionsismen eftersom det är via dessa former vuxna kan få syn på barns tankar, idéer, känslor och frågor som de möter i sin vardag på förskolan. Genom att ta tillvara på barns uttryck och använda det som underlag i reflektioner kan en verksamhetsutveckling understödjas.

Miljön ses inom det konstruktionistiska perspektivet som föränderlig vilket betyder att den aldrig blir färdigställd, på samma sätt som pedagogisk dokumentation också är i ständig förändring. Miljön kan dels ses som synlig där artefakter, möbler och rummets utformning har inverkan, och dels som osynlig vilket omfattar

förskollärares förhållningssätt, synsätt och förståelse till barns användande av miljön och dess potentiella förändring (Lenz Taguchi, 2013).

5 Metod

Detta avsnitt inleds med en beskrivning av vad som gjorts under studiens gång samt vårt tillvägagångssätt under studien. Slutligen redogör vi för studiens trovärdighet och tillförlitlighet samt hur vi beaktat de forskningsetiska principerna.

5.1 Metodval

Resultatet grundar sig i en kvalitativ undersökning vilket innebär en djupare undersökning på få enheter. Kvalitativa undersökningar innefattar deltagares individuella upplevelser och berättande. Kvalitativa metoder bidrar till en närmre kontakt med deltagarna vilket kan gynna deltagarnas delgivande och därmed ge ingående och innehållsrika svar åt studien (Bryman, 2018). Vi valde att använda oss av intervjuer som metod vid insamling av data, vilket Bryman (2018) beskriver som ett tillvägagångssätt som belyser deltagarnas egna tolkningar vilket är väsentligt att ta tillvara på i en kvalitativ studie. Metoden valdes för att ge deltagarna möjlighet att formulera individuella uppfattningar och erfarenheter gällande pedagogisk dokumentation. Intervjufrågorna var semistrukturerade vilket Bryman (2018) menar möjliggör för deltagaren att utveckla egna tankegångar samtidigt som metoden öppnar upp för följdfrågor.

5.2 Urval

Studien genomfördes på fyra kommunala förskolor belagda i Mälardalsregionen. Urvalet bestod av åtta förskollärare som tackade ja till att delta i studien. Deltagarna var vid intervjutillfället mellan 25–61 år och hade mellan ett till fyrtio års arbetserfarenhet. Förskollärarna arbetar med olika åldersgrupper med fördelningen fyra på småbarn, två på mellanbarn samt två på storbarnsavdelning. Deltagarna valdes utifrån ett bekvämlighetsurval vilket enligt Bryman (2018) innebär att deltagarna är lätta att nå då de redan är tidigare kända av oss. I tabell 1 nedan tydliggörs beskrivningar av de deltagande förskollärarna.

Tabell 1. Beskrivning av deltagarna

Deltagare	Ålder	Yrkeserfarenhet	Avdelning
1.	25	1	Småbarn
2.	48	23	Småbarn
3.	33	3	Småbarn
4.	42	16	Småbarn
5.	48	19	Mellanbarn
6.	61	40	Mellanbarn

7.	28	2	Storbarn
8.	44	20	Storbarn

Vi ville även få syn på hur arbetet kan skilja sig beroende på vilka åldrar förskollärarna arbetar med, därav valde vi deltagare som arbetar med olika åldersgrupper.

5.3 Tillvägagångssätt

Efter att ha kontaktat förskollärarna via telefonsamtal sammanställde vi och skickade ut ett Missivbrev (*bilaga 1*). Missivbrevet gav de tänkta deltagarna information om intervjuens upplägg och tidsåtgång. Någon dag efter utskick kontaktade vi förskollärarna för att boka in intervjutillfällena. Vi valde att skicka intervjufrågorna (*bilaga 2*) till deltagarna innan intervjutillfället så de kunde förbereda sig för att på så sätt kunna ge innehållsrika svar.

Enligt Bryman (2018) kan pilotintervjuer vara ett verktyg att använda sig av för att säkerställa att intervjuerna håller hög kvalitet. Innan vi utförde intervjuerna så genomförde vi pilotintervjuer på bekanta studiekamrater för att testa om intervjufrågorna fungerade. Pilotintervjuerna besvarade vår frågeställning och därför behövde vi inte göra förändringar i frågeguiden. Vi genomförde samtliga intervjuer tillsammans där varje intervju tog cirka 30 minuter vardera på förskollärarnas arbetsplatser. Samtliga intervjuer spelades in med en mobiltelefon för att senare transkriberas, bearbetas och analyseras. Mobiltelefonen har kodlås för att säkerställa att bara vi kan komma åt materialet. Bryman (2018) ser att en transkribering kan bidra till att bevara deltagarens formuleringar och uttryckssätt.

5.4 Analysmetod

Med ett konkret material kunde vi efter transkriberingen granska och kategorisera svaren som deltagarna gett oss. I sammanställningen av data användes en tematisk analysmetod vilket Bryman (2018) menar möjliggör utformning av egna relevanta teman. När vi tillsammans analyserade resultatet valde vi att fokusera på likheter och skillnader i deltagarnas svar. Efter intervjusammanställningen kodade vi svaren och tematiserade dem utifrån våra frågeställningar. Efter kodningen kunde vi sammanställa fem teman: *olika synsätt på pedagogisk dokumentation, förskollärares metoder att arbeta med pedagogisk dokumentation, förutsättningar och utmaningar i arbetet med pedagogisk dokumentation, vad pedagogisk dokumentation kan bidra till samt hur pedagogisk dokumentation kan gynna en verksamhetsutveckling*. Resultatet analyseras vidare genom att koppla innehållet till det konstruktionistiska perspektivet som studien vilar på samt relevant litteratur och tidigare forskning.

5.5 Tillförlitlighet och trovärdighet

Det finns olika sätt att bedöma kvalitet inom forskning, vi har valt att utgå från kriterierna trovärdighet och tillförlitlighet som Bryman (2018) nämner. Bryman (2018) hävdar att en studies tillförlitlighet handlar om att inte göra särskilt omfattande tolkningar av resultatet, samt att processen bör framställas genomskinligt så läsare kan följa våra val som gjorts under processens gång. Bryman (2018) menar att trovärdigheten innefattar att studien ska utföras enligt angivna instruktioner, vi har därför valt att presentera vårt tillvägagångssätt i kronologisk ordning hur vi beaktat reglerna som en kvalitativ studie ska genomföras på. Trovärdigheten gynnas även av hur vi redovisar resultatet, därför har vi valt att visa att innehållet är förankrat i intervjuerna genom att använda oss av citat.

Studiens tillförlitlighet kan gynnas i och med att deltagarnas svar inte har förändrats, däremot har svaren analyserats och sammanställts. Tillförlitligheten kan även gynnas av att deltagarna själva valde i vart intervjun skulle äga rum. Vi befann oss på deltagarnas arbetsplats vilket kan ha bidragit till fylligare svar då de känner trygghet i sin vardagsmiljö. Vi valde också att intervjua var deltagare för sig för att få svar baserade på individuella erfarenheter och kunskaper.

5.6 Forskningsetiska principer

De forskningsetiska principerna består enligt Bryman (2018) av konfidentialitets- och nyttjandekravet samt informations- och samtyckeskravet.

Konfidentialitetskravet innebär att ingen utomstående ska kunna känna igen studiens deltagare, i det här fallet betyder det att deltagarnas identitet inte kommer att framgå i resultatet. Nyttjandekravet handlar om att deltagarna ska veta vad resultatet ska användas till, i detta fall studiesyfte. Informationskravet tydliggör att studiens deltagare ska få veta villkoren över sin medverkan. De har rätt att veta villkoren för ett deltagande, i det här fallet får de veta att undersökningen genomförs i studiesyfte, tidsåtgång, publicering samt att intervjun spelas in. Samtyckeskravet handlar om att deltagarna erhåller rätten att själva besluta om sin medverkan och också kunna avbryta sitt deltagande utan att behöva motivera varför (Bryman, 2018).

Vi har beaktat ovanstående forskningsetiska riktlinjer. Bland annat i det utskickade missivbrevet då deltagarna fick information om studiens syfte och upplägg samt tillvägagångssätt och villkoren för deltagandet. Deltagarna informerades även om att deras medverkan är frivillig och att de bestämmer över sitt eget deltagande. Vi tydliggjorde för deltagarna att datamaterialet och deras personuppgifter behandlas konfidentialitet, samt att materialet kommer raderas efter att uppsatsen är publicerad. Eftersom undersökningen är vårt självständiga arbete blev deltagarna informerade

om att studien kommer att publiceras och offentliggörs på Diva. Vi tydliggjorde även för deltagarna i enlighet med Vetenskapsrådet (2017) att materialet kommer att anonymiseras och därför kommer inte deltagarnas identitet kunna utläsas i resultatet.

6 Resultat

Inledningsvis kommer vi att presentera syftet med pedagogisk dokumentation. Vidare beskrivs det hur pedagogisk dokumentation konstrueras i intervjuerna. Sedan presenterar vi de dokumentationsmetoder som förskollärarna ger exempel på i intervjuerna. Därefter framställer vi förutsättningar och utmaningar som förskollärarna kommit i kontakt med gällande dokumentation. Slutligen sammanfattas det hur dokumentationen kan främja en verksamhetsutveckling.

6.1 Förskollärares beskrivningar av syftet med pedagogisk dokumentation

Samtliga förskollärare beskriver att pedagogisk dokumentation bidrar till att synliggöra barns lärprocesser. I resultatet beskrivs det att om undervisningen är dokumenterad kan den reflekteras kring för att på så vis synliggöra vad som behöver vidareutvecklas i verksamheten. Resultatet visar även att pedagogisk dokumentation bidrar till ett gemensamt förbättringsarbete genom att barn är delaktiga i processen. Genom att dokumentera barns tankar och görande under aktiviteter så skapas underlag för att veta hur arbetet bör vidareutvecklas för att stötta och utmana barn efter deras intressen. Det framgår också att förskolepersonalen känner ansvar att ta till vara på barns tankar och idéer för att driva verksamheten framåt genom intressanta och lustfyllda former. I resultatet framställs det att pedagogisk dokumentation kan gynna både den enskilda avdelningen och hela verksamheten i sig genom samarbete mellan avdelningarna. Vidare beskrivs det att samarbeten bidrar till att ett kollegialt lärande alstras där kunskap kan utbytas mellan personalen. Resultatet visar att pedagogisk dokumentation även bidrar till en individuell professionsutveckling då den kan ge en inblick i förskollärares personliga arbetssätt och agerande. Ett exempel från resultatet var att filma sig själv i vardagliga situationer för att kunna reflektera och analysera sig själv i efterhand:

När man får se sig själv i situationer med barnen upptäcker man dolda sidor av sig själv, kanske något andra ser hos mig men som jag själv inte tänker på att jag säger eller gör. Här får jag möjlighet att reflektera över mina ageranden och se om jag behöver förändra något i samspelet med barnen

6.2 Olika synsätt på syftet med pedagogisk dokumentation i förskolan

Resultatet visar att pedagogisk dokumentation används i två olika syften, dels för att analysera sitt eget arbetssätt och dels för att analysera barnens tankar, idéer och intressen. Det förstnämnda synsättet på syftet med pedagogiska dokumentationen handlar om att få tid till reflektion med arbetslaget för att vidareutveckla sin professionsutveckling och verksamheten i sig. När dokumentationen diskuteras och reflekteras över med kollegor blir den pedagogisk och kan bidra till en verksamhetsutveckling. I det andra synsättet på syftet med pedagogisk dokumentation är det viktigaste att barnen är delaktiga eftersom det är deras tankar, intressen och idéer som utvecklar verksamheten under lustfyllda former. I detta synsätt förklaras det att barnen blir delaktiga i dokumentationen genom att exempelvis använda Ipad till att ta kort och filma det barnen tycker är roligast i en aktivitet och sedan tillsammans samtala om varför och hur det kan vidareutvecklas. Det framgår i resultatet att syftet med pedagogisk dokumentation är att lyssna in barnen och vidareutveckla verksamheten utifrån deras intressen och behov. Utifrån det andra synsättet beskrivs dokumentation bli pedagogisk när den diskuteras kring tillsammans med barnen och när personalen tar till vara på deras tankar och idéer, på så vis konstrueras ett lärande i samspel när utbyte av kunskap sker mellan barn och personal.

6.3 Förskollärares metoder för att arbeta med pedagogisk dokumentation

Resultatet visar att fotografering och filmning via Ipad är de mest förekommande metoderna att dokumentera i verksamheten. Dokumentationen synliggörs för barnen genom att exempelvis bilder sätts upp på väggarna i förskolemiljön eller film/bildspel på storbildsskärm. Metoden att sätta upp dokumentation på väggen skapar reflektioner i barngruppen som förskollärare kan ta del av genom att aktivt närvara. Undantagsvis används ljudinspelning som metod att dokumentera på, här används Ipad som verktyg för att spela in vad barn säger och hur de kommunicerar med varandra, inspelningarna lyssnas sedan på och reflekteras kring. Ljudinspelning förklaras ge en inblick i barns samspel och på så vis kan vuxna dokumentera barns lek utan att störa samspelet. Gemensamma drag är att muntliga dialoger mellan förskollärare och barn möjliggör för verbal kommunikativ återkoppling på vad som gjorts. Kommunikation i arbetslaget anser samtliga förskollärare vara en betydande del för att veta hur arbetet ska fortskrida, bland annat nämner en förskollärare att:

Vi har en planerad tid åt reflektion i arbetslaget en gång i veckan där vi samarbetar med den andra småbarnsavdelningen men det händer ibland att verksamheten inte kan släppa iväg oss på grund av personalbrist och därför hinner vi tyvärr inte med dessa viktiga reflektionstillfällen ibland.

Förutom den planerade reflektionstiden framgår det i resultatet att avdelningsmöten och reflektionsmöten med pedagogista också bidrar med stöd åt förskollärares utvecklingsarbete. Under reflektionstillfällen tydliggör samtliga förskollärare att de medtar material från verksamheten som kan analyseras och diskuteras i arbetslaget för att ha underlag till vidarearbetet. En förskollärare förklarar att:

Vi har observerat filmer från vardagssituationer för att få syn på det annars osynliga, då har vi kunnat se detaljer i barns agerande som vi annars inte tänkt på och utifrån detta kunnat reflektera tillsammans i arbetslaget om hur vi ska gå vidare

Flera förskollärare föredrar att filma vardagliga situationer och sedan tillsammans i arbetslaget analysera filmen och få syn på saker de tidigare inte upptäckt. Genom filmning kan personal få en helhetsbild om vad som händer i vardagliga aktiviteter ur ett barnperspektiv och bli medvetna om hur de kan förändra verksamheten. En förskollärare menar att det kan handla om praktiska saker som behöver förändras exempelvis att en personal behöver sitta ner och möta barn när det kommer in efter en utevistelse, hen förklarar att barnen upplevs tryggare när personalen är tillgängliga och närvarande. I resultatet framhävs gemensamma uttryck att en trygg barngrupp skapar grundläggande förutsättningar för meningsfulla undervisningstillfällen, detta exemplifierades då en förskollärare hävdade att en personal alltid bör närvara med barnen.

Resultatet visar att förskolans atmosfär är avgörande för hur dokumentationsarbetet bedrivs. En förskollärare beskriver att det sällan finns lägen att ta upp Ipaden och börja fotografera eller filma då det kan störa barns lärprocess, hen menar att barn kan tappa fokus på aktiviteten och visa mer intresse åt Ipaden. Förskolläraren berättar att det tidigare haft ett stativ i förskolemiljön vilket bidragit till att filmning med Ipad underlättades, dock förklarar förskolläraren att stativet gått sönder och att därför har det inte har filmats något på länge.

6.4 Förutsättningar och utmaningar i förskollärares beskrivningar gällande pedagogisk dokumentation

Resultatet visar att förskollärarna har olika förutsättningar för att arbeta med pedagogisk dokumentation. Något gemensamt är att samtliga förskollärare använder sig av TV skärm, Ipad, anteckningar, chefen som stöd, egen reflektionstid, reflektionstid i arbetslaget samt olika former av kompetensutvecklingsdagar som har handlat om pedagogisk dokumentation. Det som skiljer förutsättningarna åt är hur mycket reflektionstid förskollärarna har tillgodo samt om reflektionstiden blir av då annat arbete kan prioriteras. En förskola har även en pedagogista som finns tillgänglig på reflektionsmöten. Gemensamma drag är att förutsättningarna finns för att förskollärarna ska kunna arbeta med pedagogisk dokumentation då exempelvis alla har egna Ipads men att tiden inte räcker till, speciellt inte att få barngruppen

delaktiga i arbetet då personalen har skapat många rutiner som de följer i vardagsarbetet.

Resultatet visar vidare att barns delaktighet blir lättare att ta tillvara på i vardagsarbetet när barn utvecklat ett verbalt språk och kan förmedla sina tankar och idéer. Några förskollärare menar att de måste observera och försöka uppfatta barns kroppsspråk när de ännu inte behärskar det verbala, fokus ligger då på att tolka vad barn intresserar sig av för att sedan kunna arbeta vidare därifrån. Resultatet visar att barns ålder har betydelse för hur prioriterad den pedagogiska dokumentationen blir. Några förskollärare förklarar att yngre barn kräver mer omsorg som tar mycket tid av barns dag på förskolan, de förtydligar att omsorgsbiten bland annat består av måltider, blöjbyten, sömn, vila och tröst. Den dokumentation som riktar sig till vårdnadshavare har dock fokus på vardagsinformation angående det individuella barnet, detta innebär att förskollärare kan förmedla en helhetssyn på lärande, omsorg och lek till vårdnadshavare där inte endast barns lärande och utvecklingsprocesser prioriteras.

I resultatet beskrivs tiden som den största svårigheten i arbetet med pedagogisk dokumentation, att få tid att sätta sig med barn och göra dem delaktiga samt att få tid till att reflektera både enskilt och tillsammans med arbetslaget. Samtliga förskollärare förklarar att de vill göra barn delaktiga i dokumentationen omgående, detta för att barn enklare kan delge sina tankar och idéer om vad som nyligen skett då det ligger färskt i deras minne, dock prioriteras inte tiden för att ta till vara på barns tankar och idéer efter varje aktivitet. Resultatet visar att spaltobservationer finns tillgängligt som ett hjälpmedel för att analysera olika situationer, dock används metoden inte i den omfattningen som deltagarna önskar på grund av tidsbrist. Spaltobservationerna består av tre delar: barnen gör, barnen säger samt egna reflektioner. Spaltobservationernas syfte är att få igång ett tänk kring varför det blev som det blev, vad barn är intresserade av samt hur de kan arbeta för att vidareutmana dem. Flera förskollärare menar att spaltobservationerna är ett bra underlag till arbetslagets reflektionstid då det visar tydliga exempel av händelser. En förskollärare förklarar att det finns möjlighet att ägna tid åt spontan reflektion, dock krävs det att den närvarande personalen avbryter sitt deltagande i aktiviteten för att hämta anteckningsverktyg. Tidsåtgången att börja dokumentera kan därför bidra med stormoment i barns processer eftersom den närvarande personalen måste avböja sitt deltagande mitt under aktiviteten.

6.5 Pedagogisk dokumentation som gynnande av en verksamhetsutveckling enligt förskollärare

Resultatet visar att pedagogisk dokumentation kan bidra till verksamhetsutveckling när den reflekteras kring för att finna möjliga åtgärder och förändringar till arbetet. När förskollärare analyserar och bearbetar dokumentationer och använder det som underlag i verksamhetsplaneringen så möjliggörs ett förbättringsarbete. Resultatet

visar en verksamhetsplan som kan vara ett stöd i reflektioner där grundtanken är att hjälpa personalen i förskolans utvecklingsarbete, planen är baserad på frågorna: Var är vi? (som skapar en medvetenhet kring arbetet i nuläget), Vart ska vi? (som speglar läroplanens strävansmål), Hur gör vi? (vilket kräver en gemensam planering) och slutligen Hur blev det? (synliggör resultat som behöver analyseras och följas upp). Arbetsplanen beskrivs som en cirkel baserat på de didaktiska grundfrågorna som kontinuerligt ska präglar arbetet i verksamheten. Arbetsplanen framställs vara ett stöd då den utgör en ram för hur förskollärarna ska arbeta för att utveckla förskolans verksamhet.

7 Analys

I avsnittet analyseras resultatet med utgångspunkt i ett konstruktionistiskt perspektiv. Inledningsvis presenteras förskollärares arbete med pedagogisk dokumentation, sedan framställs förskollärares skilda synsätt gällande pedagogisk dokumentation. Avslutningsvis beskrivs barns delaktighet i den pedagogiska dokumentationen.

7.1 Förskollärarnas arbete med pedagogisk dokumentation

Förutsättningarna för att arbeta med pedagogisk dokumentation skiljer sig åt mellan förskollärarnas beskrivningar och anledningen förklaras vara varierad reflektionstid. Förskollärarna hävdar att pedagogisk dokumentation ska bidra till att synliggöra det osynliga genom att dokumentera situationer som annars inte blir uppmärksammade. Lenz Taguchi (2013) ser förändringar och förbättringar som en utgångspunkt i det konstruktionistiska perspektivet då synliggörandet är en förutsättning för att bedriva ett utvecklings- och förändringsarbete i förskolan. I resultatet framkommer det att omsorg utgör en stor del av förskollärares vardagsrutiner. Barnomsorgen blir därför en bidragande del till att dokumentationsarbetet minskas i verksamheten snarare än att det också utgör en del av verksamheten som dokumenteras. Omsorgsarbetet som beskrivs i resultatet visar likheter med en tendens som Löfdahl och Folke-Fichtelius (2014) ser som kännetecknade i förskolan, att omsorg ofta utförs utan bakomliggande syfte att understödja barns lärande och utveckling.

7.2 Två skilda synsätt på att använda pedagogisk dokumentation

Resultatet visar på två skilda sätt att se på syftet med pedagogisk dokumentation, då det dels ses som ett sätt att analysera det egna förhållningssättet och dels som ett sätt att utveckla verksamheten utifrån barns tankar, idéer och intressen. Det förstnämnda syftet med att använda pedagogisk dokumentation relateras således till personalens egen professionsutveckling som i sin tur kan bidra till en verksamhetsutveckling. Resultatet visar utifrån det konstruktionistiska perspektivet att kommunikation och

reflektion i arbetslaget är avgörande för ett utvecklingsarbete och pedagoger blir därför medkonstruktörer av barns kunskap genom att planera och organisera verksamheten. Det framgår även i resultatet att reflektion sker under planerad tid där material från barngruppen medtas som underlag i reflektionen, detta visar på att förskollära tankar och förhållningssätt liknar det konstruktionistiska perspektivet som framhåller ett utvecklingsarbete där alla aktörer ses som bidragande. Det sistnämnda syftet med pedagogisk dokumentation är att synliggöra vad som intresserar barn vilket också kan främja verksamhetsutvecklingen utifrån barns perspektiv. Utifrån ett konstruktionistiskt perspektiv förstår vi utifrån förskollära beskrivningar att förskolans alla aktörer bör vara delaktiga i den pedagogiska dokumentationen, det vill säga att gemensamma reflektioner kring dokumentationer bör genomsyras för att verksamheten ska vara föränderlig och gynna både barns lärande och utveckling samt personalens professionsutveckling. Ett lärande tar form i verksamheten genom samspel och i samspelet konstrueras kunskap. De två skilda synsätten, gällande barns respektive personals delaktighet, behöver fungera gemensamt och skapa en helhet utifrån det konstruktionistiska perspektivet för att kunna främja förskolans verksamhetsutveckling (Lenz Taguchi, 2013).

7.3 Barns delaktighet i den pedagogiska dokumentationen

Barns delaktighet i pedagogisk dokumentation skiljer sig åt i deltagarnas beskrivningar. Resultatet visar utifrån det andra synsättet att barn delvis är delaktiga i dokumentationsarbetet genom att personalen väljer ut och visar upp delar av dokumentationen för dem. Genom det konstruktionistiska perspektivet kan vi se att förskollärarna observerar barns intressen, lyssnar in och tar tillvara på deras tankar och idéer för att kunna använda dokumentationen som underlag till arbetsplaneringen och i och med det understödja en verksamhetsutveckling. I resultatet framgick det inte om barn själva får utföra dokumentationer utifrån sina intressen, dock hade barns perspektiv utifrån det konstruktionistiska perspektivet kunnat synliggöras i verksamhetens dokumentationsarbete om de fått möjlighet att dokumentera på egen hand och varit medskapare i själva dokumentationsprocessen. Vi ser utifrån det konstruktionistiska perspektivet att barn i det sistnämnda synsättet ses som subjekt då deras tankar, frågor och teorier för att förstå olika fenomen tas tillvara på av förskollärarna. Genom att förhålla sig till och ta tillvara på barns olikheter synliggörs det att förskollärarna ser barn som bidragande individer som i en gemenskap konstruerar kunskap som kan gynna verksamheten (Lenz Taguchi, 2013). Att se barn som bidragande medkonstruktörer anser vi vara en viktig aspekt för att ta till vara på barns tankar och idéer genom pedagogisk dokumentation som verktyg för en verksamhetsutveckling.

I resultatet framgår det att åldern på barn kan vara avgörande för hur de blir delaktiga i pedagogisk dokumentation. Det beskrivs i resultatet en problematik att möjliggöra för barns delaktighet om de inte kan uttrycka sig verbalt. Vi förstår utifrån

det konstruktionistiska perspektivet att förskollärarna observerar vad barn är intresserade av och kommunicerar via kroppsspråket vilket är en betydande aspekt eftersom barn då konstrueras som subjekt som kan framföra egna resonemang (Lenz Taguchi, 2013; Alnervik, 2013). Sammanfattningsvis kan det konstruktionistiska perspektivet synliggöra hur barn och personal tillsammans förändrar och utvecklar en verksamhet. Vi anser att det konstruktionistiska perspektivet blir gynnsamt för förskoleverksamheten med pedagogisk dokumentation som arbetsverktyg.

8 Diskussion

I detta avsnitt kommer resultatet att diskuteras och problematiseras i förhållande till studiens syfte och frågeställning. Vidare kommer även metodvalet att diskuteras.

8.1 Resultatdiskussion

I följande avsnitt framkommer olika synsätt gällande pedagogisk dokumentation, sedan presenteras det hur arbetsverktyget gestaltas i praktiken. Slutligen sammanfattas det vilken betydelse pedagogisk dokumentation kan ha för förskoleverksamhetens utveckling.

8.1.1 Olika synsätt gällande pedagogisk dokumentation

I resultatet framkommer två olika synsätt gällande syftet med pedagogisk dokumentation då det dels fungerar som ett sätt att analysera sitt eget arbetssätt för att utveckla sin profession och dels som ett sätt att analysera barns tankar, idéer och intressen för att bidra till en verksamhetsutveckling. Lenz Taguchi (2013) beskriver att det första steget med pedagogisk dokumentation som verktyg är att stanna upp och bli medveten om vad och varför saker sker för att på så vis kunna diskutera det pedagogiska arbetet. Reflektion skapar enligt Lenz Taguchi (2013) större medvetenhet kring förskollärares individuella arbets- och förhållningssätt vilket bidrar till ett kollegialt lärande när det sker i samspel med sina kollegor, detta *gynnar även den egna professionsutvecklingen*. I resultatet kan vi konstatera att det förstnämnda synsättet är dominant eftersom barns delaktighet i dokumentationsarbetet inte får så stort utrymme. Enligt Lenz Taguchi (2013) och Elfström (2013) skapar även pedagogisk dokumentation möjligheter för förskolepersonal att få syn på sina egna handlingar i arbetet. Exempelvis tänker vi att personal kan öka sin medvetenhet kring sin barn- och kunskapssyn så som de kommer till uttryck i verksamheten. Den pedagogiska dokumentationen kan därför bekräfta att arbetet går i önskvärd riktning men också synliggöra brister som behöver förbättras. De konsekvenser vi ser gällande det förstnämnda synsättet kan bli att barns tankar och idéer inte tas till vara på och att det pedagogiska arbetet blir vuxenstyrkt och planeras utifrån förskolepersonalens tankar och idéer. Alnervik (2013) menar att det behövs en öppenhet i förskolans atmosfär för att barn ska kunna framföra önskemål och idéer, därför är det betydelsefullt att möjliggöra för barns delaktighet i pedagogisk dokumentation.

Det andra synsättet handlar huvudsakligen om att dokumentation blir pedagogisk när den *reflekteras kring tillsammans med barn på förskolan*, att vuxna och barn gemensamt konstruerar lärande och utveckling. Inom detta synsätt är det barns tankar, känslor och intressen som är i fokus och utgör grunden för förskolans fortskrida utvecklingsarbete. Paananen och Lipponen (2018) och Merenwether (2018) menar att dokumentation blir pedagogisk när barn är delaktiga i reflektioner där deras perspektiv tas till vara på och ses som berikning till verksamhetens utvecklingsarbete. I resultatet framkommer det att flera förskollärare på olika sätt använder sig av pedagogisk dokumentation som arbetssätt för att synliggöra barns tankar, idéer och vad de intresserar sig av, arbetssättet synliggör också sådant som varit osynligt för förskollärare vilket kan vara viktiga aspekter att ta tillvara på i det pedagogiska utvecklingsarbetet. Åsén (2015) menar att barns görande behöver observeras, dokumenteras och analyseras för att möjliggöra en verksamhetsutveckling. De konsekvenser vi ser är att om inte barns tankar och idéer tas tillvara på så bidrar inte barns perspektiv till en verksamhetsutveckling.

Däremot synliggörs ett vuxenperspektiv eftersom barn observeras och deltar i reflektioner angående material som förskolepersonal valt ut. Båda synsätten som framkommer i resultatet behöver tillsammans konstruera en helhet för att gynna förskoleverksamheten på bästa sätt, detta genom att barns intressen och tankar i förhållande till förskolepersonalens förhållningssätt blir utgångspunkten för det fortsatta arbetet i förskolan. Lyssnandet anser vi i enlighet med Alnervik (2013) är en viktig aspekt i den pedagogiska dokumentationen då syftet med metoden är att lyssna på barns tankar och idéer för att kunna ta till vara på de. Exempelvis om barn samtalar med varandra om vad de vill leka med utomhus, tänker vi att personal bör lyssna in samtalen för att försiktigt kunna utmana deras lek utan att störa leken så mycket. Med stöd från det konstruktionistiska perspektivet tänker vi att personal genom att ta tillvara på barns egna tankar och framställningar konstruerar ett meningsfullt lärande i den pedagogiska dokumentationsprocessen. Ett konstruktionistiskt perspektiv ligger till grund för tankarna som pedagogisk dokumentation ger uttryck för, att språket är betydelsefullt liksom samspelet mellan människor i lärandeprocesser (Alnervik, 2013)

Vi anser till skillnad från Alnervik (2013) att den främsta vägen för att göra barn delaktiga i pedagogisk dokumentation är att låta barn själva dokumentera vad som intresserar dem. I resultatet framgick det att barn inte själva ges möjlighet att dokumentera vilket vi tänker kan hämma deras delaktighet, vi anser i enlighet med Alnervik (2013) att barns delaktighet och inflytande stärks av att de får dokumentera vad de själva anser intressant i verksamheten och reflektera över materialet tillsammans med andra barn och vuxna. Vi upplever att gemensamma reflektioner kan gynna ett förändringsarbete där alla är delaktiga vilket är en utgångspunkt i det konstruktionistiska perspektivet, att förskolan ständigt ska vara föränderlig (Lenz Taguchi, 2013). I det andra synsättet om syftet gällande pedagogisk dokumentation

tydliggörs vikten av att låta barn bli en del av dokumentationsarbetet genom att de får möjlighet reflektera kring dokumentation som utförts. Lenz Taguchi (2013) menar att dokumentation blir pedagogisk när vuxna, gärna tillsammans med barn, reflekterar kring det som har dokumenterats och att det är framåtsyftande när alla deltar i verksamhetens utvecklingsarbete. Barns delaktighet i pedagogisk dokumentation förutsätter dock en barnsyn där barnet konstrueras som kompetent, detta för att möjliggöra en verksamhetsutveckling utifrån deras perspektiv med stöd av förskollärares närvaro och engagemang. Dahlberg m.fl. (2014) menar att pedagogisk dokumentation i förskolan bidrar till ett demokratiskt samhälle eftersom det möjliggör att alla barns tankar och idéer lyfts fram vilket kan främja och utveckla verksamheten.

8.1.2 Hur pedagogisk dokumentation används i praktiken

Utifrån de metoder som beskrivs i resultatet synliggörs det att samtliga förskollärare använder pedagogisk dokumentation som ett arbetsverktyg för att förbättra verksamheten. Merenwether (2018) beskriver att dokumentation kan bestå av anteckningar, foton, ljud samt filmning. Hon förklarar att metoderna möjliggör tolkningar av materialet samt att pedagogisk dokumentation huvudsakligen handlar om att försöka synliggöra och förstå vad som händer i det pedagogiska arbetet i förskolan. Anteckningar anser vi kunna bli ett problematiskt underlag till personalens reflektion då metoden endast innefattar personalens tolkning av en situation. Ljudinspelning anser vi också kunna bli ett problematiskt underlag då det kan vara svårt att få en helhetsbild kring samtalet eftersom endast de verbala uttrycken dokumenteras, därför kan det även vara svårt att vidareutveckla innehållet. Förskollärarna hävdar att filmning och fotografering är de främsta metoderna för att dokumentera. Konsekvenserna av filmning och fotografering upplever vi utifrån deltagarnas svar kunna vara att innehållet endast är en engångssituation och ingenting som brukar förekomma, vi anser att det kan vara problematiskt att utveckla verksamheten över enstaka tillfällen, speciellt om materialet analyseras i efterhand. I enlighet med Alnervik (2013) tänker vi att syftet med pedagogisk dokumentation handlar om att fokusera på processer och innehåll i förskolan, att observera och analysera vardagliga händelser för att synliggöra och utveckla verksamheten, alltså inte enbart spontana engångssituationer.

Det framkommer i resultatet att spaltobservationer finns tillgängligt på avdelningen som hjälpmedel för att få något konkret att reflektera kring i syfte om att förbättra verksamheten utifrån barns intressen. Spaltobservationer kan således vara ett hjälpmedel i pedagogisk dokumentation för att skapa medvetenhet om nuläget. Palmer (2012) poängterar att pedagogisk dokumentation handlar om att lyssna in och omsorgsfullt iakttä det som pågår i barngruppen för att fånga barns lärprocesser och kunna vidareutveckla det under lustfyllda former. Vi ser gärna att filmning och

fotografering görs tillsammans med barn och inte över huvudet på dem. Vi ser även i enlighet med förskollärarnas beskrivningar att materialet behöver reflekteras över gemensamt så fort som möjligt för att kunna ta till vara på barns tankar och idéer och ha det som underlag i planeringen för vidareutvecklade aktiviteter. Lenz Taguchi (2013) och Elfström (2013) anser att en sådan metod synliggör barns lärprocesser i vardagshändelser och öppnar upp för barns tankar och idéer som kan påverka verksamheten med hjälp av lyhörd förskolepersonal.

I resultatet framkommer det att syftet med dokumentation delvis är för att barns vårdnadshavare ska få en inblick i förskolans pedagogiska arbete, vilket också kan användas till underlag inför utvecklingssamtal och att barns lärprocesser därför behöver dokumenteras vilket Elfström (2013) förespråkar. Denna förklaring av dokumentation hävdar Lenz Taguchi (2013) som informativ och individuell dokumentation, dock ser vi att även denna dokumentation kan bli pedagogisk om den reflekteras kring med de didaktiska grundfrågorna i bakhuvudet vilket Dahlberg m.fl. (2014) förespråkar. Något vi tänker kan bli problematiskt gällande en informativ och individuell dokumentation är när förskolepersonal ska hålla i utvecklingssamtal med barns lärprocesser som underlag utan att bedöma individen. Enligt Läroplan för förskolan (Skolverket, 2016) är det förskolans kvalité som ska bedömas och alltså inte det individuella barnet i sig.

I resultatet synliggörs det att flera förskollärare använder sig av pedagogisk dokumentation tillsammans med barn för att vidareutveckla verksamheten. Alvesta och Sheridan (2015) menar att det bidrar till interaktion med och mellan barn vilket utvecklar förskollärares förmåga att se och ta tillvara på barns inlärningsprocess för att bemöta, stötta och utmana individen vidare i sitt lärande. Läroplan för förskolan (Skolverket, 2018) förtydligar att dokumentation och dess uppföljning och analys i förhållande till läroplansmålen bildar en helhet i utbildningen. I resultatet beskrivs det dock att tidsbrist är en avgörande faktor till att barns delaktighet inte prioriteras lika ofta som majoriteten av de deltagande förskollärarna önskar. Följden av tidsbristen bidrar till att vardagliga reflektioner av dokumentationer inte blir av vilket förhindrar att barns tankar och idéer tas tillvara på. Alnervik (2013) belyser värdet av att samtala med barn i förskolan angående det dokumenterade materialet då det kan inspirera och visa vägen för hur personal kan arbeta vidare för att gynna barns lärande och utveckling. Hon tydliggör även att reflektionssamtal kan bli avgörande för att arbetsverktyget ska kunna bidra till en verksamhetsutveckling som är baserad på barns perspektiv och gynnar deras lärande och utveckling utifrån Läroplanen för förskolans (Skolverket, 2018) mål och riktlinjer.

8.1.3 Hur pedagogisk dokumentation kan främja en verksamhetsutveckling

Pedagogisk dokumentation kan användas som ett verktyg för att underlätta för förskolepersonal genom att göra det osynliga synligt, i resultatet beskrivs detta kunna ske genom att filma vardagliga situationer och analysera materialet tillsammans i arbetslaget under reflektionstid. Vidare framgår det att det är barns agerande som tolkas och bedöms för att förskolepersonalen ska veta hur de ska gå vidare med det som analyseras utifrån en film som underlag. Vi anser att tolkning och bedömning av barn bör göras med försiktighet då Läroplan för förskolan (Skolverket, 2018) framhåller att barns processer ska dokumenteras och reflekteras kring för att det ska vara möjligt att analysera hur förskoleverksamhet tillgodoser barns möjligheter till lärande och utveckling. Lindgren och Sparrman (2003) hävdar att dokumentation utförs genom över- och underordnade maktpositioner och att en deltagares samtycke bör tas till hänsyn innan en dokumentation sker vilket kan bli problematiskt om barn inte kan uttrycka sig verbalt. I resultatet framgår det att barn som inte har ett utvecklat verbalt språk eller på annat sätt inte kan göra sig förstådd dokumenteras med syfte att observera deras kroppsspråk. Barns kroppsspråk observeras för att synliggöra vad de intresserar sig av och på så vis gynnas deras lärande och utveckling enligt Läroplan för förskolan (Skolverket, 2018) eftersom förskollärare är måna om att utgå från barns intressen i utvecklingsarbetet. I resultatet beskrivs det att barns lärprocesser kan bli störda om en närvarande personal behöver avbryta sitt deltagande i aktiviteten för att börja dokumentera. En förskollärare menar att barn kan tappa fokus på aktiviteten och visa mer intresse åt den vuxne som dokumenterar med hjälp av exempelvis en Ipad. Hade personalen istället valt att avbryta sin medverkan för att dokumentera barnen tänker vi att förhållningssättet kan betraktas som överordnat, detta för att fokuset istället hade blivit att dokumentera barnen utifrån ett vuxenperspektiv utan barns medgivande. En möjlig åtgärd skulle enligt oss kunna vara att förbereda dokumentationsarbetet innan själva aktiviteten för att undvika att avbryta sin medverkan, det är även något som beskrivs i resultatet genom att de tidigare haft ett stativ för att lättasamt kunna filma och reflektera över barns lärprocesser. Elfström (2013) och Lenz Taguchi (2013) hävdar att syftet med pedagogisk dokumentation som förbättringsverktyg ska gynna förskoleverksamheten och att det är verksamheten som ska bedömas och inte barns individuella kunskaper eller färdigheter. Dahlberg m.fl. (2014) förklarar att pedagogisk dokumentation kan medföra risker genom att förskolepersonal kan kategorisera barn och deras kunskaper efter vad som förväntas vara normalt, således bör dokumentation utföras med försiktighet för att inte utöva någon form av makt över deltagare. Konsekvenserna av att använda pedagogisk dokumentation som verktyg i förskolan kan vara att barns lärprocesser bedöms och inte hur verksamheten möjliggör för barns lärande och utveckling. Dahlberg m.fl. (2014) poängterar att pedagogisk dokumentation ska vara en kritisk diskussion av förskoleverksamheten och inte bedöma barns individuella färdigheter utifrån normer. Läroplan för förskolan (Skolverket, 2018) understryker vikten av barns rätt till kroppslig och personlig integritet i förhållande till dokumentation.

I syftet att gynna en verksamhetsutveckling menar samtliga förskollärare att syftet med pedagogisk dokumentation innefattar att förbättra och vidareutveckla förskoleverksamheten. Olsson (2019) förtydligar att när pedagogisk dokumentation betraktas som en del av det systematiska kvalitetsarbetet i förskolan konstrueras förbättrings- och utvecklingsmöjligheter i verksamheten utifrån de didaktiska grundfrågorna vart är vi, vart ska vi, hur gör vi samt hur blev det. Ett arbetssätt som presenteras i resultatet gällande metoder för pedagogisk dokumentation förklaras som en verksamhetsplan där syftet är att konstruera medvetenhet kring hur arbetet ser ut i nuläget. Arbetsplanen hjälper även förskollärare att sätta mål för att komma vidare i arbetet och hur det ska gå till, slutligen utvärderas processen för att sedan börja om igen för att stödja förskolans systematiska utvecklingsarbete. Vi anser dock att denna arbetsmetod kan bli problematisk om inte barns delaktighet och inflytande får utrymme i utvärderingen av verksamheten vilket Paananen och Lipponen (2018) och Merenwether (2018) poängterar. De menar att dokumentationen blir pedagogisk när barn är delaktiga i reflektioner där deras perspektiv tas till vara på och ses som berikning till verksamhetens utvecklingsarbete. Läroplan för förskolan (Skolverket, 2018) poängterar barns delaktighet i utvecklingsarbetet genom att arbetslaget ska skapa de förutsättningar som krävs för att barn ska kunna utveckla sin förmåga att dokumentera och förmedla sina upplevelser, erfarenheter, idéer och tankar med hjälp av olika uttrycksformer i förskolan, vilket barn gör genom att själva dokumentera. Elfström (2013) ser pedagogisk dokumentation som ett berikande redskap gällande uppföljning och utvärdering av verksamheten vilket framkommer i resultatet genom den beskrivna verksamhetsplanen som även utformas i samarbete mellan olika avdelningar för att konstruera ett kollegialt lärande.

Gällande förutsättningarna att arbeta med pedagogisk dokumentation framkommer det i resultatet att omsorgsbiten tar upp en stor del av barns tid på förskolan och därför är en betydande prioritet för förskollärarna. Löfdahl och Folke-Fichtelius (2014) framhåller att omsorg kan innebära något centralt och självklart i arbetet i förskolan och att den därför inte synliggörs i dokumentationsarbetet, omsorgsbiten blir därför osynliggjord vilket gör den svår att utvärdera och förbättra. En central i det konstruktionistiska perspektivet är just att utvärdera och förbättra, därför kan omsorgsbiten bidra till ett lägre användande av pedagogisk dokumentation med tanke på att den i resultatet förklaras utföras utanför barns lärande- och utvecklingssyfte (Lenz Taguchi, 2013). Vi upplever att barns delaktighet i pedagogisk dokumentation samt förskolepersonalens arbetssätt via den beskrivna verksamhetsplanen skulle kunna utgöra en del i att berika verksamhetsutvecklingen, exempelvis genom att ge barn inflytande över sitt eget deltagande i dokumentationen. Vi tänker att svårigheterna då skulle kunna vara själva processen att ge barn tid till att få öva på att hantera och använda olika dokumentationsmetoder. En möjlig förbättring enligt oss skulle vara att revidera verksamhetsplanen så den innefattar omsorg och det i sin tur skulle bidra till att omsorgsbiten behöver omfattas av dokumentation och utvärdering för att bli en del i utvecklingsarbetet. Vi anser att omsorgsbiten bör dokumenteras och utvärderas lika väl som barns lärande och

utveckling för att synliggöra det osynliga i verksamheten. När förskollärare ser barn som bidragande till verksamheten synliggörs även synen på barnet som kompetent vilket Lenz Taguchi (2013) hävdar. Vi förstår svårigheter att hinna med allt som ingår i förskolläraryupdraget men anser trots allt att pedagogisk dokumentation borde prioriteras då det främjar möjligheterna till en verksamhetsutveckling.

Vi upplever likt med Lindgren och Sparrman (2003) att barn skulle ges större möjlighet till delaktighet och inflytande om de själva fick filma och ta kort utifrån deras perspektiv, exempelvis vad de tycker om att leka med och sedan gemensamt analysera det insamlade materialet. Syftet med detta skulle vara att göra barn så delaktiga som möjligt i den pedagogiska dokumentationen, till skillnad från om personal iakttar barn och arbetar vidare utifrån sina egna tankar och idéer. När barn själva får utföra dokumentationen konstrueras nya arbetsätt där de är deltagare i ett gemensamt utforskande, på så vis kan verksamheten också konstrueras och förändras utifrån barns perspektiv och inte bara ett barnperspektiv. Genom att göra barn delaktiga i det pedagogiska arbetet så stimuleras en verksamhet i förändring vilket är en central del i det konstruktionistiska perspektivet (Lenz Taguchi, 2013). Utifrån resultatet uppfattar vi att förskolläraarnas vardagsarbete skulle gynnas av en röd tråd i deras planering och utförande för att ge den pedagogiska dokumentationen utrymme att prioriteras lika väl som andra uppdrag de ska utföra. Bristen av den röda tråden kan vara en möjlig orsak till att den pedagogiska dokumentationen inte alltid kan prioriteras.

8.2 Metoddiskussion

Vårt val att skicka intervjufrågorna till deltagarna innan intervjutillfället baserades på att vi ville ha så innehållsrika svar som möjligt åt studiens syfte. Vi ansåg att deltagarna då gavs mer betänketid åt frågorna och därmed kunna ge ett djupt och ingående resultat. Bryman (2018) menar dock att deltagare kan försköna sina svar om de ges möjlighet att reflektera över frågorna i förtid, dock upplever vi utifrån egna erfarenheter att arbetet med pedagogisk dokumentation är föränderligt och deltagarna ger därför endast en ögonblicksbild av pedagogisk dokumentation i förskolan.

Något vi upplevde som nackdelar gällande vårt metodval var dels att finna tider som passade för förskollärarna att delta under intervjuerna, men även tidsåtgången till att transkribera resultatet från de inspelade intervjuerna. Utifrån tidigare erfarenheter av att både intervjua och transkribera övervägde vi att använda oss av enkätundersökning som metod, dock menar Bryman (2018) att en studies deltagare då inte har möjlighet att besvara spontana följdfrågor som annars kan förekomma under vanliga intervjuer. Vi valde därför att använda oss av intervjuer som metod då en fördel var möjligheten att ställa följdfrågor som kan vidareutveckla deltagarens svar.

Om vi hade kompletterat datainsamlingen med observationer som metod kunde vi ha fått en inblick i det praktiska användandet av pedagogisk dokumentation. Dock var syftet att undersöka hur förskollärare beskriver sitt arbete med pedagogisk dokumentation samt hur de upplever att arbetet gynnar förskolans utvecklingsarbete. Det kan tänkas vara så att observationer skulle kunna påverka förskollärarnas förhållningssätt och ageranden. Observationer skulle därmed kunna bidra med fler synvinklar att beskriva och förstå verkligheten. Vetenskapsrådet (2017) instämmer att observationer kan förvränga den praktiska verkligheten då deltagarna kan påverkas av observatörer.

9 Slutsats

Vi har utifrån vårt resultat förstått att pedagogisk dokumentation är en levande process som aldrig blir färdigställd. Förskoleverksamheten behöver också vara föränderlig vilken är en central del i det konstruktionistiska perspektivet för att gynna en verksamhetsutveckling. En slutsats är att förskollärarna anser att reflektion i arbetslaget och med barnen är avgörande för att göra dokumentationen pedagogisk så den kan gynna ett utvecklingsarbete. Genom reflektion synliggörs förskollärares eget förhållningssätt i praktiken och även barns intressen vilket ligger till grund för att synliggöra hur arbetet kan fortskrida. Vi kan konstatera att förskollärare upplever en tidsbrist som påverkar möjligheterna att använda pedagogisk dokumentation i den mån de vill samt att de vill involvera barnen mer i det praktiska arbetet med att dokumentera verksamheten. Vi har dock konstaterat att tid för dokumentation finns men att arbetet inte prioriteras på grund av att förskolläraryuppsatzen är så pass omfattande vilket resulterar i att allt uppdraget innefattar ständigt inte kan prioriteras lika mycket. Konsekvenserna av att prioritera bort pedagogisk dokumentation blir dock att barns tankar och idéer kanske inte kontinuerligt tas till vara på vilket hämmar en verksamhetsutveckling. Vår studie har relevans i yrkesrollen genom att pedagogisk dokumentation är ett arbetsätt som främjar förskoleverksamhetens utveckling med ett präglande barnfokus vilket är en central del i Läroplan för förskolan (Skolverket, 2018). Genom att ta till vara på barns kompetens och ge dem möjlighet att dokumentera ökar barns delaktighet i hur förskoleverksamheten konstrueras och vidareutvecklas med pedagogisk dokumentation som verktyg.

10 Fortsatta studier

Skulle vi utföra en fortsatt studie inom samma område hade observationer varit ett verktyg att använda som komplement då det skulle ge oss en tydligare bild kring hur de beskriver sitt arbete samt att vi får möjligheten att synliggöra andra aspekter kring hur pedagogisk dokumentationen bedrivs i förskoleverksamheten.

Här skulle man även kunna komplettera intervjufrågorna med hur barns perspektiv synliggörs i miljöns utformning, vad barn själva upplever som intressant och lustfyllt

gällande den språkliga atmosfären samt hur förskollärarna tar tillvara på barns perspektiv i dokumentationen.

12 Referenser

- Alnervik, K. (2013). "Men så kan man ju också tänka!" *Pedagogisk dokumentation som förändringsverktyg i förskolan*. Jönköping: Högskolan för lärande och kommunikation. Länk: <http://hj.diva-portal.org/smash/get/diva2:659182/FULLTEXT01.pdf>
- Alvesta, T., & Sheridan, S. (2015). *Preschool Teachers' Perspectives on Planning and Documentation in Preschool*. *Early Child Development and Care*, 185(3), 377–392.
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (3., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.
- Dahlberg, G., Moss, P. & Pence, A. (2014). *Från kvalitet till meningsskapande: postmoderna perspektiv - exemplet förskolan*. Stockholm: HLS förlag.
- Elfström, I. (2013). *Uppföljning och utvärdering för förändring: Pedagogisk dokumentation som grund för kontinuerlig verksamhetsutveckling och systematiskt kvalitetsarbete i förskolan*. (Doktorsavhandling). Stockholm: Stockholms universitet.
- Lenz Taguchi, H. (2013). *Varför pedagogisk dokumentation? -verktyg för lärande och förändring i förskolan och skolan*. (2., [rev. och uppdaterad] uppl.) Malmö: Gleerups.
- Lindgren, A-L., & Sparrman, A. (2003). *Om att bli dokumenterad: Etiska aspekter på förskolans arbete med dokumentation*. *Pedagogisk forskning i Sverige*. (1-2), 59-70.
- Löfdahl, A., & Folke-Fichtelius, M. (2014). Preschool's new suit: Care in terms of learning and knowledge. *Early Years: An International Journal of Research and Development*, 35(3), 260-272. Doi: 10.1080/09575146.2014.995600
- Merewether, J. (2018). Listening to young children outdoors with pedagogical documentation. *International Journal of Early Years Education*, 26:3, 259–277.
- Olsson, Å. (2019). *Finns det några kompetenta barn här? Pedagogers gemensamma föreställningar om barn i pedagogisk dokumentation*. 18(2), 1–12. Institutionen för pedagogiska studier: Karlstads universitet.
- Paananen, M., & Lipponen, L. (2018). Pedagogical documentation as a lens for examining equality in early childhood education. *Early Child Development and Care*, 188(2), 77–87. Doi: 10.1080/03004430.2016.1241777.
- Palmer, A. (2012). *Uppföljning, utvärdering och utveckling i förskolan: Pedagogisk dokumentation*. Skolverket: Fritzes

Skolverket. (2016). *Läroplan för förskolan, reviderad 2016. (2 rev. Uppl.)*. Stockholm: Skolverket: Fritzes.

Skolverket. (2018). *Läroplan för förskolan, reviderad 2018. (3 rev. Uppl.)*. Stockholm: Skolverket: Fritzes.

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Åsén, G. (red.) (2015). *Utvärdering & pedagogisk bedömning i förskolan*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Bilaga 1

Missivbrev

Hej!

Vi heter Mimmi Klingstam och Julia Lethenström och studerar förskolläraryrket på Mälardalens högskola. Till sommaren blir vi färdiga förskollärare och just nu håller vi på att skriva vårt självständiga arbete om pedagogisk dokumentation. Syftet är att undersöka hur förskollärare beskriver sitt arbete med pedagogisk dokumentation i förskolan samt hur arbetet kan påverka en verksamhetsutveckling. Vi frågar därför om du som utbildad förskollärare vill berika vår studie genom att delta i undersökningen.

Resultatet kommer att användas i studiesyfte och alla uppgifter kommer att behandlas konfidentiellt. Det betyder att all personlig information inte kommer att framgå i resultatet. Vi beaktar de forskningsetiska principer som ger dig som deltagare skydd i undersökningen. Undersökningen kommer att publiceras i databasen Diva.

Din medverkan innebär att du samtycker till att bli intervjuad under ca 30 minuter. Du kan förstås välja att avbryta ditt deltagande när som helst. Intervjun kommer att spelas in och transkriberas. Allt material kommer att raderas när uppsatsen publicerats.

Hoppas du känner förtroende och samtycker till ett deltagande. Vid frågor eller funderingar om studien kontakta oss på:

Mimmi Klingstam:

070-xxxxxxx

Mkm15004@student.mdh.se

Julia Lethenström:

076-xxxxxxx

Jlm15010@student.mdh.se

Bilaga 2.

Bakgrundsfrågor om deltagaren

Ålder:

Examensår:

Yrkeserfarenhet:

Fortbildning inom pedagogisk dokumentation:

Intervjufrågor

1. Kan du berätta lite om hur ni arbetar med pedagogisk dokumentationen här på er avdelning?
2. På vilket sätt blir dokumentationen pedagogisk i din verksamhet? Ge exempel på vad och hur ni dokumenterar.
3. Upplever du några svårigheter i arbetet med pedagogisk dokumentation? Ge exempel.
4. Vad är syftet med användandet av den pedagogiska dokumentationen i förskolan?
5. Vad anser du är viktigast för att dokumentationen ska bli pedagogisk?
6. Hur ser förutsättningar ut för att arbeta med pedagogisk dokumentation i din verksamhet?
7. Finns det något som skulle kunna underlätta arbetet med den pedagogiska dokumentationen? Ge exempel
8. Vad ska den pedagogiska dokumentationen bidra till?
9. Hur kan den pedagogiska dokumentationen bidra till en verksamhetsutveckling?

